

Oppgaver til enkelte emner, BA introduksjonskurs Vår 2015(15.januar)

Formålet med denne delen av kurset er å øve opp praktiske evner i juridisk metode og oppgaveløsning. Oppgavene skal løses i grupper i klasserommet og det anbefales å ha lest oppgaven fra ditt valgte emne på forhånd.

OBS: Du skal bare jobbe med oppgaven fra ditt valgte emne (dersom du tar flere emner, bør du forberede deg til bare ett). Merk at fokuset skal være på metodiske spørsmål, og ikke på å finne «riktige» svar.

Det anbefales å ha denne oppgavesamlingen tilgjengelig elektronisk på kurset eller ta med utskrift av sider som gjelder ditt emne (ikke hele samlingen).

Innholdsoversikt

EØS- og folkerett som rettskilde og (eller) tolkningsfaktor.....	2
JUR1120 Utlendingsrett.....	4
JUR1220- Bygge- og enterpriserett.....	7
JUR1285 Markedsrett.....	8
JUR1820 Patent- og varemerkerett	10
JUR1960 Trygderett.....	11
JUR1970 Barnerett.....	13
JUROFF1410 Folkerett.....	15
JUR1430 Petroleumskontrakter	18
JUR1511 Arbeidsrett-den kollektive del.....	19
JUROFF1500 Strafferett	21
EURO2101EØS-regelverk: innhold og betydning for nasjonal handlefrihet.....	23
JUR1580 – Kommunalrett.....	24
JUR1981 Skatterett.....	26
RINF 110-Ytringsfrihet, medie- og nettregulering	28

EØS- og folkerett som rettskilde og (eller) tolkningsfaktor

Spørsmål til *Finanger I-saken*

- Har EØS forordninger og direktiver direkte virkning i norsk rett?
- Hva er presumpsjonsprinsippet?
- Hva er direktivkonform fortolkning? Gir EØS-avtalen grunnlag for et tilsvarende prinsipp som det vi finner i EU-retten?

EØS-løven: Lov 1992-11-27 nr 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven).

§ 1. Bestemmelsene i hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde skal gjelde som norsk lov, med de endringer som følger av protokoll om justering av avtalen av 17. mars 1993, av EØS-utvidelsesavtalen av 14. oktober 2003 og av EØS-utvidelsesavtalen for Bulgaria og Romania i 2007. Det samme gjelder artikkel 1 til 3 i avtalens Protokoll 25 om konkurranse innen kull- og stålproduksjon.

§ 2. Bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. Tilsvarende gjelder dersom en forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, er i konflikt med en annen forskrift, eller kommer i konflikt med en senere lov.

Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. EØS-avtalen – hoveddelen

Art 3. ¹ Avtalepartene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale.

De skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette virkeliggjøringen av denne avtales mål i fare.

De skal videre lette samarbeidet innen rammen av denne avtale.

1 Sml. EU-traktaten art. 4 nr. 3, tidl. EF-traktaten art. 10 (før 1 mai 1999 art. 5).

Art 4. ¹ Enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet skal være forbudt innenfor denne avtales virkeområde, med forbehold for de særbestemmelser den selv gir.

1 Sml. TEUV art. 18, tidl. EF-traktaten art. 12 (før 1 mai 1999 art. 6, før 1 nov 1993 art. 7).

Art 6. ¹ Ved gjennomføringen og anvendelsen av bestemmelsene i denne avtale, og med forbehold for den fremtidige utvikling av rettspraksis, skal bestemmelsene, så langt de i sitt materielle innhold er identiske med de tilsvarende regler i Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og Traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap og med rettsakter som er vedtatt i henhold til de to traktatene, fortolkes i samsvar med de relevante rettsavgjørelser som De europeiske fellesskaps domstol har truffet før undertegningen av denne avtale.

1 Jf. ODA art. 3.

Art 7. ¹ Rettsakter som er omhandlet i eller inntatt i vedlegg til denne avtale eller i EØS-komiteens vedtak, skal være bindende for avtalepartene og skal være eller gjøres til del av deres interne rettsorden som følger:

- a) en rettsakt som tilsvarende en EØF-forordning skal som sådan gjøres til del av avtalepartenes interne rettsorden;
- b) en rettsakt som tilsvarende et EØF-direktiv skal overlate til avtalepartenes myndigheter å bestemme formen og midlene for gjennomføringen.

Hvilken betydning har EØS/EU-rett og (eller) folkerett når du skal finne ut hvilken rettsregel som gjelder?

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

§ 1. Lovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

§ 2. Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov i den utstrekning de er bindende for Norge:

1. Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved ellefte protokoll 11. mai 1994 og fjortende protokoll 13. mai 2004, med følgende tilleggsprotokoller:
  - a. Protokoll 20. mars 1952,
  - b. Fjerde protokoll 16. september 1963 om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede omfattes av konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til konvensjonen,
  - c. Sjette protokoll 28. april 1983 om opphevelse av dødsstraff,
  - d. Syvende protokoll 22. november 1984,
  - e. Trettende protokoll 21. februar 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet,
2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter,
3. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
  - a) Valgfri protokoll 16. desember 1966,
  - b) Annen valgfri protokoll 15. desember 1989 om avskaffelse av dødsstraff.
4. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
  - a) Valgfri protokoll 25. mai 2000 om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi,
  - b) Valgfri protokoll 25. mai 2000 om barn i væpnet konflikt
5. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll 6. oktober 1999.

§ 3. Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.

§ 4. De konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2, kunngjøres i Norsk Lovtidend på ett originalspråk og i norsk oversettelse.

Vedlegg 7. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (utdrag)

Art 3. 1. In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.

2. States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents, legal guardians, or other individuals legally responsible for him or her, and, to this end, shall take all appropriate legislative and administrative measures.

3. States Parties shall ensure that the institutions, services and facilities responsible for the care or protection of children shall conform with the standards established by competent authorities, particularly in the areas of safety, health, in the number and suitability of their staff, as well as competent supervision.

JUR1120 Utlendingsrett

Drøft om en mindreårig asylsøker skal gis opphold på et selvstendig grunnlag. (Se kortfattet faktum nedenfor)

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

Amanuel ble født i Norge i 2005. Hans foreldres søknad om asyl i Norge var avslått flere ganger. Amanuel ble også registrert som asylsøker i Norge fra sin fødselsdato. UDI avsto eventuelt vedtaket om asyl, både for ham og hans foreldre. Foreldre bestemte seg allikevel for å bli i Norge.

Amanuel har etter hvert blitt godt integrert i lokalmiljøet. Han har mange venner og er en populær gutt. Han feiret sin 8 års dag nå nylig og går i 2. klasse på Andeby skole. For hver nye søknad som fremmes har således Amanuel blitt eldre og fått en sterkere og sterkere tilknytning til riket.

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). utlendl.

§ 38. Oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket

Det kan gis oppholdstillatelse selv om de øvrige vilkårene i loven ikke er oppfylt dersom det foreligger sterke menneskelige hensyn eller utlendingen¹ har særlig tilknytning til riket.

For å avgjøre om det foreligger sterke menneskelige hensyn skal det foretas en totalvurdering av saken. Det kan blant annet legges vekt på om

- a) utlendingen er enslig mindreårig uten forsvarlig omsorg ved retur,
- b) det foreligger tvingende helsemessige forhold som gjør at utlendingen har behov for opphold i riket,
- c) det foreligger sosiale eller humanitære forhold ved retursituasjonen som gir grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse, eller
- d) utlendingen har vært offer for menneskehandel.²

I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barn kan gis oppholdstillatelse etter første ledd selv om situasjonen ikke har et slikt alvor at det ville blitt innvilget oppholdstillatelse til en voksen.

Ved vurderingen av om tillatelse skal gis, kan det legges vekt på innvandringsregulerende hensyn, herunder

- a) mulige konsekvenser for omfanget av søknader på liknende grunnlag,
- b) de samfunnsmessige konsekvensene,
- c) hensynet til kontroll, og
- d) hensynet til respekten for lovens øvrige regler. (...)

Ot.prp.nr.75 (2006-2007) Om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)

Til § 38 Oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket

Bestemmelsen svarer til gjeldende lov § 8 annet ledd. Det er således en unntaksbestemmelse som åpner for å innvilge oppholdstillatelse selv om lovens øvrige vilkår ikke er oppfylt. Bestemmelsen må ses i sammenheng med lovforslaget § 49 som særskilt regulerer når familiegjening kan skje der lovens alminnelige vilkår ikke er oppfylt.

Bestemmelsen åpner for å gjøre unntak fra både lovens øvrige materielle og prosessuelle bestemmelser.

§ 38 vil få sin største praktiske betydning i saker der det er søkt om asyl, men hvor det ikke foreligger et beskyttelsesbehov som gir grunnlag for anerkjennelse som flyktning. Som hovedregel vil bestemmelsene om beskyttelse i kapittel 4 i loven være avgjørende for om opphold skal innvilges på grunnlag av et anført beskyttelsesbehov. Bestemmelsen vil typisk kunne få anvendelse i saker hvor det foreligger en blanding av beskyttelseshensyn og humanitære hensyn, og i saker der rene humanitære hensyn står sentralt. ...

I *første ledd* videreføres begrepsbruken i gjeldende lov. Tillatelse kan innvilges der det foreligger «sterke menneskelige hensyn» eller utlendingen har en «særlig tilknytning til riket». Selv om begrepene ofte vil overlappe hverandre kan de også ha selvstendig betydning i forhold til hverandre.

Bestemmelsen innebærer at det «kan» innvilges opphold. Det må derfor foretas en skjønnsmessig vurdering av om tillatelse bør innvilges. Den enkelte søker vil dermed ikke ha et rettskrav på tillatelse selv om det foreligger sterke menneskelige hensyn eller en særlig tilknytning. Forvaltningen må imidlertid tilstrebe en praksis som ivaretar hensynet til likebehandling og som også ivaretar internasjonale forpliktelser. Hver enkelt sak må undergis en konkret vurdering, og her vil det inngå en avveining mot innvandringsregulerende hensyn, jf. fjerde ledd.

Hvorvidt det foreligger «sterke menneskelige hensyn» fordrer anvendelse av skjønn. Dette skjønn må utøves innenfor visse rettslige rammer. Mange ulike hensyn kan være relevante i vurderingen. Disse hensyn kan ha varierende vekt i ulike saker. Det må foretas en helhetlig og sammensatt vurdering.

De mest praktiske hensynene er inntatt i annet ledd. For øvrig vises det til kapittel 7 i de alminnelige motiver.

I *annet ledd første punktum* er det presisert at det må foretas en totalvurdering av saken når det skal vurderes om det foreligger sterke menneskelige hensyn. Dette er i samsvar med fast og etablert forvaltningspraksis, og det er pedagogiske hensyn som er årsaken til at passussen eksplisitt er inntatt i bestemmelsen. Det tydeliggjøres her at flere ulike forhold som isolert sett ikke nødvendigvis utgjør «sterke menneskelige hensyn», etter en samlet vurdering kan gi grunnlag for oppholdstillatelse. Dette vil nettopp være situasjonen i et stort antall asylsaker hvor det vurderes om oppholdstillatelse bør

innvilges i medhold av bestemmelsen. Det vil ikke være tilstrekkelig om utlendingen alt i alt vil kunne oppleve en bedre materiell, sosial eller humanitær situasjon i Norge.(...)

I *tredje ledd* tydeliggjøres at barnets beste er et grunnleggende hensyn ved vurderingen av om oppholdstillatelse skal gis. Bestemmelsen innebærer ingen endring i realiteten i forhold til gjeldende praksis. Hensynet til barnets beste er relevant både i forhold til spørsmålet om det foreligger «sterke menneskelige hensyn» eller «særlig tilknytning til riket», og i forhold til spørsmålet om oppholdstillatelse bør innvilges i henhold til forvaltningens diskresjonære kompetanse. Prinsippet om at det gjelder en noe lavere terskel for innvilgelse av oppholdstillatelser for barn enn for voksne, er tydeliggjort i loven for å sikre bevissthet omkring dette. Selv om hensynet til barnets beste er et grunnleggende hensyn, vil det ikke være det eneste hensynet eller nødvendigvis det avgjørende hensynet i konkrete enkeltsaker. ...

I *fjerde ledd* synliggjøres betydningen av innvandringsregulerende hensyn for spørsmålet om oppholdstillatelse. Også under gjeldende lov skal innvandringsregulerende hensyn tillegges vekt ved vurderingen. Å innta en uttrykkelig presisering av dette i lovteksten vil tydeliggjøre regelverket. Det vil ikke alltid bli innvilget oppholdstillatelse selv om det foreligger «sterke menneskelige hensyn» eller «særlig tilknytning til riket». Det må foretas en avveining mot de innvandringsregulerende hensynene som gjør seg gjeldende. Dette vil typisk være konsekvenser som følge av prinsippet om likebehandling, enten fordi vedkommende sak kun er en av mange likeartede som skal behandles, eller fordi et positivt vedtak kan ventes å øke antall nye asylsøkere. ... Jo mer tungtveiende de menneskelige hensyn eller tilknytningen til Norge er, jo sterkere må også de innvandringsregulerende hensyn være for å avslå en søknad. Motsatt er det rom for å utvise større fleksibilitet i saker hvor innvandringsregulerende hensyn i liten grad gjør seg gjeldende, og henvisningen til innvandringsregulerende hensyn har også til hensikt å tydeliggjøre dette. ...

JUR1220- Bygge- og enterpriserett

Redegjør for og sammenlign reglene om byggherrens og forbrukerens rett til å pålegge entreprenøren endringer og tillegg(sarbeid) etter henholdsvis NS 8405:2008 Norsk bygge- og anleggskontrakt og lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).

Lov om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).

§ 9. Endringer og tilleggsarbeid¹

Forbrukeren kan krevje endringer i arbeidet og påleggje entreprenøren å utføre tilleggsarbeid som står i samband med den ytinga som er avtalt, og som ikkje i omfang eller karakter skil seg vesentleg frå denne ytinga.

Forbrukeren kan likevel ikkje krevje endringer eller tilleggsarbeid dersom dette ville føre til ulemper for entreprenøren som ikkje står i høve til forbrukerens interesse i å krevje endringa eller tilleggsarbeidet.

Det kan avtalast på førehand at forbrukeren ikkje kan krevje endringer eller tilleggsarbeid som vil endre vederlaget med 15 prosent eller meir.

Entreprenøren kan krevje at tinging på endringer eller tilleggsarbeid blir gjord skriftleg.²

Føresegner om vederlaget i samband med endringer eller tilleggsarbeid står i § 42.

Norsk Standard 8405

§ 22.1 Retten til å pålegge endringer

Byggherren kan ved endringsordre pålegge entreprenøren endringer.

En endring kan gå ut på at entreprenøren skal yte noe i tillegg til eller i stedet for det opprinnelige avtalte, at ytelsenes karakter, kvalitet, art eller utførelse skal endres, eller at avtalte ytelser skal utgå.

En endring må stå i samband med det kontrakten omfatter, og ikke være av en vesentlig annen art enn det opprinnelig avtalte arbeidet. Er ikke annet avtalt, kan ikke byggherren pålegge entreprenøren endringer ut over 15 % netto tillegg til kontraktssummen.

Avvik i forhold til kontraktens mengdeangivelse på poster som skal avregnes etter enhetspriser (regulerbare poster), utgjør ingen endring med mindre avviket i vesentlig grad overstiger det entreprenøren burde ha tatt i betraktning ved inngåelsen av kontrakten.

JUR1285 Markedsrett

Er standardavtalens regulering av franchisetakernes videresalgspriser til slutt kunder i strid med konkurranseloven § 10? Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

I.

1. Hvilke rettskilder bruker du for å finne hva den aktuelle regelen går ut på? Krrl. § § 1,2 og 10 vedlagt.
2. Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet? Hvis ikke, hvordan finner du svar?

II.

3. Hvilken betydning har EØS-avtalens bestemmelser og EU-domstolens praksis ved tolkningen av de rettskildene?

III.

4. Hva mener du er vanskelig ved løsningen av denne oppgaven? Finner du noen eksamensrelevante momenter?

Det internasjonale konsernet Starbucks Corporation (heretter «Starbucks») bestemte seg i 2005 for å etablere virksomhet i Norge.

For å få fart på ekspansjonen i Norge, bestemmer Starbucks at videre etableringer skal skje i form av et franchisekonsept. Franchisetakerne skal operere som selvstendige virksomheter, som i kraft av franchiseavtalen får rett og plikt til å benytte Starbucks kjennetegn og design, å kjøpe varer og utstyr fra Starbucks, å bruke Starbucks' manualer og rutinebeskrivelser for kundebehandling og kvalitetssikring og å delta i Starbucks undervisningsprogram.

I tillegg inneholder standardavtalen en liste over anbefalte videresalgspriser til slutt kunder. Franchisetakeren står fritt til å avvike fra de anbefalte prisene. Franchisetakeren forplikter seg imidlertid til å sende en månedlig oversikt over faktiske videresalgspriser til Starbucks. Dersom den faktiske utsalgsprisen viser seg å være høyere enn den anbefalte videresalgsprisen, vil franchisetakeren måtte betale 10 % høyere innkjøpspris på samme vare fra Starbucks den påfølgende måned.

Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven).

§ 1.Lovens formål

Lovens formål er å fremme konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Ved anvendelse av denne lov skal det tas særlig hensyn til forbrukernes interesser.

§ 2.Definisjon av foretak

Med foretak menes i denne loven enhver enhet som utøver privat eller offentlig ervervsvirksomhet.

§ 10. Konkurranseregulerende avtaler mellom foretak ¹

Enhver avtale mellom foretak, ² enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak ² og enhver form for samordnet opptreden som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, er forbudt, ³ særlig slike som består i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,
- b) å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,
- c) å dele opp markeder eller forsyningskilder,
- d) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
- e) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontraahentene godtar tilleggstyelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne bestemmelse, skal ikke ha noen rettsvirkning.

Bestemmelsen i første ledd får ikke anvendelse på avtaler mellom foretak, ² beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak ² og samordnet opptreden, som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

- a) å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller
- b) å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.

Kongen ⁴ kan ved forskrift fastsette regler for hva som skal gå inn under tredje ledd (gruppefritak). Konkurransetilsynet kan bestemme at et gruppefritak ikke skal være anvendelig overfor bestemte foretak i den utstrekning avtaler, beslutninger og samordnet opptreden har virkninger som ikke er forenlige med tredje ledd.

1 Jf. EØS-avtalen art. 53.

2 Se [§ 2](#).

3 Se §§ 29-32.

4 Nærings- og fiskeridepartementet, delegert til Konkurransetilsynet ved [vedtak 21 des 2004 nr. 1724](#).

JUR1820 Patent- og varemerkerett

1. Hva skal til for at noe kan anses som bruk av varemerke i næringsvirksomhet etter varemerkeloven § 4 første ledd?

2. Gi, i korte trekk, en sammenlignende oversikt over vilkårene for krenkelse etter vml. § 4 første ledd bokstav b) (forvekselbarhet) og vml. § 4 annet ledd («Kodakregelen»)

(Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

1. Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
2. Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?)

Lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven) vml.

§ 4. Varemerkerettens innhold

Varemerkeretten innebærer at ingen uten samtykke fra innehaveren av varemerkeretten (merkehaveren) i næringsvirksomhet kan bruke:

- a) tegn som er identisk med varemerket for slike varer eller tjenester som varemerket er beskyttet for
- b) tegn som er identisk med eller ligner varemerket for varer eller tjenester av samme eller lignende slag, såfremt det er risiko for forveksling, for eksempel ved at bruken av tegnet kan gi inntrykk av at det finnes en forbindelse mellom tegnet og varemerket.

For et varemerke som er velkjent her i riket, innebærer varemerkeretten at ingen uten samtykke fra merkehaveren kan bruke et tegn som er identisk med eller ligner varemerket for varer eller tjenester av samme eller annet slag, hvis bruken ville medføre en urimelig utnyttelse av eller skade på det velkjente varemerkes særpreg eller anseelse (goodwill).

Som bruk anses blant annet:

- a) å sette merket på varer eller deres emballasje
- b) å tilby varer for salg eller på annen måte bringe dem på markedet, lagre eller levere dem under tegnet, eller å tilby eller levere tjenester under tegnet
- c) å innføre eller utføre varer med merket på
- d) å bruke tegnet på forretningspapirer og i reklame.

Også muntlig bruk av tegnet anses som bruk.

JUR1960 Trygderett

Gi en framstilling av *vilkårene for rett til uførepensjon, herunder sykdom.*

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet? Hvis ikke, hvordan finner du svar?

Lov om folketrygd (folketrygdloven). (utdrag)

ftrl.

Kapittel 12. Uførepensjon

Bestemmelser om

- formål står i § 12-1
- vilkår for rett til uførepensjon står i §§ 12-2 til 12-7
- uførepensjon til hjemmearbeidende ektefelle¹ står i § 12-8
- uføretidspunkt står i § 12-10
- gradering av uførepensjon står i § 12-11
- revurdering av uføregraden står i § 12-12
- beregning av uførepensjon står i § 12-13
- avkall på uførepensjon står i § 12-14
- uførepensjon til gjenlevende ektefelle¹ står i § 12-15
- avkorting av uførepensjon for ytelser fra arbeidsgiver står i § 12-17
- uførepensjon ved yrkesskade står i § 12-18

§ 12-1. *Formål*

Formålet med ytelser etter dette kapitlet er å sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne eller arbeidsevne varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte.

§ 12-2. *Forutgående medlemskap*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende har vært medlem¹ i trygden i de siste tre årene fram til uføretidspunktet, se § 12-10 første ledd. Ved vurderingen av om vilkåret er oppfylt, ses det bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av.[...]

§ 12-3. *Fortsatt medlemskap*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende fortsatt er medlem¹ i trygden.

Den som ikke er medlem i trygden, får likevel uførepensjon dersom vedkommende har minst 20 års samlet botid, se § 3-5 åttende ledd. Til den som har mindre enn 20 års botid, ytes det

- a) tilleggspensjon,

b) grunnpensjon etter en trygdetid som svarer til det antall poengår² tilleggspensjonen er beregnet etter. [...]

§ 12-4. *Alder*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende er mellom 18 og 67 år.[...]

§ 12-5. *Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende har gjennomgått hensiktsmessig behandling for å bedre arbeidsevnen. [...]

§ 12-6. *Sykdom, skade eller lyte - krav til årsakssammenheng*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende har varig sykdom, skade eller lyte.

Når det skal avgjøres om det foreligger sykdom, legges det til grunn et sykdomsbegrep som er vitenskapelig basert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til ytelser etter dette kapitlet.

Den medisinske lidelsen må ha medført en varig funksjonsnedsettelse av en slik art og grad at den utgjør hovedårsaken til nedsettelsen av inntektsevnen/arbeidsevnen.

§ 12-7. *Nedsatt inntektsevne. Uføregrad*

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) er varig nedsatt med minst halvparten. [...]

Ot.prp.nr.29 (1995-1996) Om ny lov om folketrygd (folketrygdloven) Til § 12-6

Bestemmelser om de medisinske vilkårene for rett til uførepensjon står i dag i folketrygdloven § 8-3 første, andre og tredje ledd. Paragrafen bygger på Trygdlovutvalgets § 10-5, men er noe omskrevet på grunn av ny lovgivning.

Ved endringslov 14. juni 1991 nr. 33, ble de medisinske vilkårene for rett til uførepensjon innskjerpet, se Ot.prp.nr.62 (1990-1991). Etter endringsloven er det et vilkår at nedsettelsen av ervervsevnen i vesentlig grad skyldes sykdom, skade eller lyte. Videre ble det i § 8-3 tredje ledd bokstav c gitt hjemmel til å fastsette forskrifter om hvilke krav som skal stilles til sykdom, skade eller lyte og den nedsatte ervervsevne som vilkår for rett til uførepensjon. Slik forskrift ble gitt 26. september 1991.

Etter en kjennelse 19. desember 1994 fra Trygderetten om de aktuelle forskriftsbestemmelsene, ble rettstilstanden noe uklar. Det gjelder både krav til varighet, årsakssammenheng og forskriftens særbehandling av lidelser uten objektive diagnostiske funn. For å få klarlagt rettstilstanden ble folketrygdloven § 8-3 endret ved lov 16. juni 1995 nr. 32, se Ot.prp.nr.42 (1994-1995).

Etter lovendringen er det i § 8-3 første ledd presisert at sykdommen, skaden eller lytet må være varig. Bestemmelsen svarer til § 12-6 første ledd i lovtkastet. Med varig menes ikke at lidelsen må være livsvarig. Lidelsen må imidlertid forutsettes å vare betydelig lengre enn to til tre år, som er kravet for grunnstønad og hjelpestønad. Hvis det er grunn til å tro at lidelsen kan bedre seg betydelig i løpet av noen år, kan det ikke gis uførepensjon.

I § 8-3 nytt andre ledd er det tatt inn en bestemmelse om sykdomsbegrepet der det blant annet er presisert at sosiale og økonomiske problemer ikke gir rett til uførepensjon, se lovtkastet § 12-6 andre ledd. Adgangen til å gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til sykdom, skade eller lyte og nedsatt ervervsevne ble opphevet ved lovendringen. Dette reguleres nå helt ut i loven.

JUR1970 Barnerett

Gjør rede for hva som skal til for at domstolene nekter samværsrett etter barneloven, med særlig vekt på betydningen av barnets egen mening. Foreta en vurdering av rettsstilstanden vedrørende nektelse av samværsrett.

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

Lov om barn og foreldre (barnelova).

§ 31. Rett for barnet til å vere med på avgjerd¹

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.

Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet,² mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær.³ Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.

Kapittel 6. Samværsrett m.m.

§ 42. Barnet sin rett til samvær

Barnet har rett til samvær med begge foreldra, jamvel om dei lever kvar for seg. Foreldra har gjensidig ansvar for at samværsretten vert oppfylt. Dersom ein av foreldra vil flytte, og det er avtale eller avgjerd om samvær, skal den som vil flytte, varsle den andre seinast seks veker før flyttinga.

Barnet har krav på omsut og omtanke frå den som er saman med barnet. Den som er saman med barnet, kan ta avgjerder som gjeld omsuta for barnet under samværet.

§ 43. Omfanget av samværet mv.

Den av foreldra som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med barnet om ikkje anna er avtala eller fastsett. Omfanget av samværsretten bør avtalast nærare. Dersom samvær ikkje er til beste for barnet, må retten avgjere at det ikkje skal vere samvær.

Foreldra avtalar sjølve omfanget av samværsretten på bakgrunn av kva dei meiner er best for barnet. § 31 andre stykket gjeld for foreldra. I avtale eller avgjerd om samvær skal det mellom anna leggjast vekt på omsynet til best mogleg samla foreldrekontakt, kor gammalt barnet er, i kva grad barnet er knytt til nærmiljøet, reiseavstanden mellom foreldra og omsynet til barnet elles. Vert det avtala eller fastsett «vanleg samværsrett», gjev det rett til å vere saman med barnet ein ettermiddag i veka med overnatting, annakvar helg, til saman tre veker i sommarferien, og annankvar haust-, jule-, vinter- og påskeferie.

Introduksjonskurs for BA studenter, Vår 2015

Det kan i avtale eller i dom setjast vilkår for samvær. Dersom tilsyn blir sett som vilkår, kan retten utpeike ein person som skal føre tilsyn under samværet, eller be foreldra gjere det. Den av foreldra som skal ha samvær, dekkjer kostnadene til tiltaka som er sett som vilkår for samvær etter denne føresegna.

Den andre av foreldra skal få melding i rimeleg tid føreåt når samværet ikkje kan finne stad som fastsett, eller når tida for samværet må avtalast nærare.

Dersom den som har foreldreansvaret eller som barnet bur hos hindrar at ein samværsrett kan gjennomførast, kan den som har samværsretten krevje ny avgjerd av kven som skal ha foreldreansvaret eller kven barnet skal bu saman med, jf. § 64.

Prop. 85 L (2012-2013) Endringer i barnelova:

«I saker der domstolene etter en bevisvurdering legger til grunn at barnet har vært utsatt for eller vitne til alvorlige forhold som vold og overgrep og det er fare for gjentakelse eller retraumatisering av barnet, må gjeldende rett forstås slik at det ikke skal fastsettes samvær, heller ikke med tilsyn.»

JUROFF1410 Folkerett

Drøft om Petunias bombing av Begonias luftforsvar var lovlig? Se faktum nedenfor.

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?
OBS: neste side

Statene Petunia (P) og Begonia (B) er nabostater og begge medlemmer av FN. B var opprinnelig en del av P, men erklærte seg som en selvstendig stat. Petunias regjering valgte til slutt å respekterte folkeavstemningen.

Etter at den nasjonalistiske politikeren Bito kom til makten i P i oktober 2011, ble forholdet til B mer anstrengt (hun ville "arbeide aktivt for at Petunia igjen får herredømme over Begonia). Den 10. januar 2012 sprengte en paramilitær gruppe som hadde tilholdssted i staten P en viktig forsvarsinstallasjon i B nær grensen mot P. Ingen mennesker ble drept. Begonias president erklærte dagen etter at staten var utsatt for en "uprovosert aggresjonshandling fra Petunia" og at man ville påberope seg "retten en hver stat har til å forsvare seg selv".

Den 14. januar fløy begoniske luftstyrker inn over petunisk territorium og gjennomførte en massiv bombing nord i landet av det man hevdet var en treningsleir for den paramilitære gruppen som stod bak sprengningen i B fire dager tidligere. Tyve mennesker ble drept.

P erklærte samme dag at landet var "offer for et umotivert luftangrep fra Begonia". Som svar på bombetoktet beordret President Bito den 15. januar avfiring av en rakett mot hovedkommandoen til Begonias luftforsvar. Raketten drepte tre underoffiserer som betjente rakettutskytningsrampene og satte Begonia ut av stand til å sende flystyrker mot P i minst tre måneder framover.

Constitution (Ban on preparing a war of aggression)

(1) Activities tending and undertaken with the intent to disturb peaceful relations between nations, especially to prepare for aggressive war, are unconstitutional. They shall be made a punishable offense.

FN pakten

Art 2(4). Alle medlemmer skal i sine internasjonale forhold avholde seg fra trusler om eller bruk av væpnet makt mot noen stats territoriale integritet eller politiske uavhengighet eller på noen annen måte som er i strid med de Forente Nasjoners formål.

Art. 51. Intet i denne Pakt skal innskrenke den naturlige rett til individuelt eller kollektivt selvforsvar når et væpnet angrep er blitt foretatt mot et medlem av de Forente Nasjoner, inntil Sikkerhetsrådet har truffet de tiltak som er nødvendige for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. Tiltak som et medlem treffer under utøvelsen av denne rett til selvforsvar skal øyeblikkelig meldes til Sikkerhetsrådet og skal ikke på; noen måte innvirke på; Sikkerhetsrådets myndighet eller plikt etter denne Pakt til når som helst å treffe slike tiltaksom det finner nødvendige for å opprettholde eller gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet.

Definition of Aggression, United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX).

Article I

Aggression is the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations, as set out in this Definition.

International Court of Justice, Nicaragua v USA (1986)

227. The Court will first appraise the facts in the light of the principle of the non-use of force, examined in paragraphs 187 to 200 above. What is unlawful, in accordance with that principle, is recourse to either the threat or the use of force against the territorial integrity or political independence of any State. For the most part, the complaints by Nicaragua are of the actual use of force against it by the United States. Of the acts which the Court has found imputable to the Government of the United States, the following are relevant in this respect :

- the laying of mines in Nicaraguan internal or territorial waters in early 1984 (paragraph 80 above) ;
- certain attacks on Nicaraguan ports, oil installations and a naval base (paragraphs 81 and 86 above).

These activities constitute infringements of the principle of the prohibition of the use of force, defined earlier, unless they are justified by circumstances which exclude their unlawfulness, a question now to be examined. The Court has also found (paragraph 92) the existence of military manoeuvres held by the United States near the Nicaraguan borders ; and Nicaragua has made some suggestion that this constituted a “threat of force”, which is equally forbidden by the principle of non-use of force. The Court is however not satisfied that the manoeuvres complained of, in the circumstances in which they were held, constituted on the part of the United States a breach, as against Nicaragua, of the principle forbidding recourse to the threat or use of force.

228. Nicaragua has also claimed that the United States has violated Article 2, paragraph 4, of the Charter, and has used force against Nicaragua in breach of its obligation under customary international law in as much as it has engaged in

“recruiting, training, arming, equipping, financing, supplying and otherwise encouraging, supporting, aiding, and directing military and paramilitary actions in and against Nicaragua” (Application, para. 26 (a) and (c)).

So far as the claim concerns breach of the Charter, it is excluded from the Court’s jurisdiction by the multilateral treaty reservation. As to the claim that United States activities in relation to the *contras* constitute a breach of the customary international law principle of the non-use of force, the Court finds that, subject to the question whether the action of the United States might be justified as an exercise of the right of self-defence, the United States has committed a *prima facie* violation of that principle by its

assistance to the *contras* in Nicaragua, by “organizing or encouraging the organization of irregular forces or armed bands . . . for incursion into the territory of another State”, and “participating in acts of civil strife . . . in another State”, in the terms of General Assembly resolution 2625 (XXV). According to that resolution, participation of this kind is contrary to the principle of the prohibition of the use of force when the acts of civil strife referred to “involve a threat or use of force”. In the view of the Court, while the arming and training of the *contras* can certainly be said to involve the threat or use of force against Nicaragua, this is not necessarily so in respect of all the assistance given by the United States Government. In particular, the Court considers that the mere supply of funds to the *contras*, while undoubtedly an act of intervention in the internal affairs of Nicaragua, as will be explained below, does not in itself amount to a use of force.

JUR1430 Petroleumskontrakter

- *Drøft hovedhensynene bak reglene om endringer i petroleumskontrakter.*

JUR1511 Arbeidsrett-den kollektive del

Gi en fremstilling og vurdering av *Tariffavtalers ufravikelighet: rettsgrunnlag og virkninger*.

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

Lov om arbeidstvister (arbeidstvistloven) 2012-01-27

arbtvl.

§ 6. *Tariffavtalens ufravikelighet*

Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.

Hovedavtalen LO/NHO 2010 - 2013

§ 4-1 *Særavtalers gyldighet*

Skriftlige særavtaler om lønns- eller arbeidsvilkår inngått mellom bedriftsledelsen og arbeidstakernes representanter, binder partene inntil de ved skriftlig oppsigelse er brakt til utløp. Dette gjelder dog ikke hvis særavtalen er i strid med den tariffavtale som på organisasjonsmessig måte er opprettet for bedriften.

2012-07-03. ARD-2012-11. Arbeidsretten - dom.

Sammendrag: Oljeoverenskomsten mellom NHO/OLF/Norsk Industri og YS/ SAFE/Parat/Negotia bestemmer i punkt 4.1 at arbeidstiden er som fastsatt i bilag 3 til overenskomsten, "Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1.1.1987". Spørsmålet var om overenskomsten åpnet for lokale særavtaler med gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid under det som var fastsatt i arbeidstidsbilaget. Arbeidsrettens flertall kom til at det ville være tariffstridig å innføre helkontinuerlig skiftordning med gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid under 33,6 timer per uke. Merknader om betydningen av at det i virksomheten i lang tid var praktisert avvikende ordninger. (...)

(75) *Arbeidsrettens merknader*

(78) Hovedspørsmålet er om det vil være i strid med Oljeoverenskomsten punkt 4.1 jf. bilag 3 å fastsette en gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid for helkontinuerlig skiftarbeid som er under 33,6 timer. For så vidt gjelder regulering i særavtaler, kan i denne sammenheng vises til Hovedavtalen [§ 4-1](#):

«Skriftlige særavtaler om lønns- eller arbeidsvilkår inngått mellom bedriftsledelsen og arbeidstakernes representanter, binder partene inntil de ved skriftlig oppsigelse er brakt til utløp. Dette gjelder dog ikke hvis særavtalen er i strid med den tariffavtale som på organisasjonsmessig måte er opprettet for bedriften.»

(79) Hovedavtalen gir uttrykk for det selvsagte prinsippet om at den overordnede tariffavtalens bestemmelser slår igjennom overfor særavtalene. Dette vil også gjelde om avvikende bestemmelser avtales på annet grunnlag eller fastsettes i administrative bestemmelser, jf. blant annet arbeidstvistloven [§ 6](#). (...)

- (81) (...) Å avtale gjennomsnittlig arbeidstid under 33,6 timer per uke er ikke en utfyllende avtale etter punkt 1.6, men et avvik fra overenskomsten. Flertallet legger også vekt på hensynet til de sentrale parters kontroll med arbeidstidsbestemmelser, jf. [ARD-2009-1](#) og ARD 1954 side 111. Behovet for sentral kontroll med arbeidstidsbestemmelser illustreres også av prosessen med nedsettelse av den alminnelige arbeidstiden på 1970- og -80-tallet (...) Dette tilsier at det må kreves klare holdepunkter for å legge til grunn at det kan fastsettes avvikende regulering i særavtaler om gjennomsnittlig arbeidstid uten medvirkning fra de overordnede tariffparter.
- (82) Tariffhistorikken gir etter flertallets vurdering ikke grunnlag for en innskrenkende tolkning av punkt 4.1. (...). Til det er å bemerke at punkt 1.6 alltid har vist til «utfyllende» bestemmelser. Den gir ikke uttrykk for en forutsetning om at de lokale parter står fritt ved inngåelsen av særavtaler. Flertallet viser her til Gunnar Flaats forklaring om at bakgrunnen for punkt 1.6 og endringen i ordlyden i 1986, var å klargjøre at det skal inngås utfyllende avtaler. Dersom det skal inngås avvikende avtaler, må overenskomsten selv åpne for dette (...)
- (84) De saksøkte har også vist til at det ved tolkningen av ordlyden må ses hen til at Oljeoverenskomsten sjelden blir endret under tariffrevisjonene. Det er vist til at trykkfeil ikke blir korrigeret, og at det heller ikke er gjort endringer som fjerner gjentakelser eller dobbeltreguleringer. (...)
- (85) Spørsmålet er etter dette hvilken betydning det har at det i lang tid - til dels tilbake til 1986 - har vært praktisert avvikende arbeidstidsordninger i Statoil. De saksøkte har under hovedforhandlingen presisert at anførselen om passivitet sikter til at NHO og OLF ikke har grepet inn mot den ordning som har vært praktisert i Statoil, for eksempel ved å kreve endringer i overenskomstens ordlyd slik at den klart gir uttrykk for NHOs forståelse.
- (86) (...) Flertallet legger derfor til grunn at OLF heller ikke i andre sammenhenger var kjent med praksis i Statoil og at det var avvik fra overenskomstens arbeidstidsbestemmelser. Det er derfor ikke godtgjort noen passivitet som er avgjørende for den generelle forståelsen av Oljeoverenskomsten. (...)

[(87) - (92) mindretall]

SLUTNING: Det vil være i strid med punkt 4.1, jf. bilag 3 (Nedsettelse av arbeidstiden pr. 1. januar 1987), i Oljeoverenskomsten mellom NHO/OLF og Norsk Industri på den ene siden og YS/SAFE/Parat/Negotia på den andre siden å innføre arbeidstidsordninger med gjennomsnittlig alminnelig arbeidstid som er lavere enn 33,6 timer pr. uke for helkontinuerlig skiftarbeid.

JUROFF1500 Strafferett

Er lovprinsippet til hinder for utvidende tolkning? Begrunn svaret. (Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter? Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?)

Grunnloven § 96.

Ingen kan dømmes uten etter Lov,¹ eller straffes uten etter Dom.² Pinligt Forhør maa ikke finde Sted.³

Rt-1973-433 (Passbåtdommen) Promillekjøring med passbåt.

En 49 år gammel snekker, tidligere dømt for promillekjøring med bil, ble i herredsretten dømt til 22 dagers ubetinget fengsel etter [straffeloven § 422](#) annet ledd og [§ 351](#), nr. 1 samt [løsgjengerloven § 17](#). Domfeltes anke over lovanvendelsen førte ikke frem. Under henvisning til [Rt-1966-916](#) og uttalelser av strafferådet fant Høyesterett at en 17 fots plastbåt med motor på 115 hk var å anse som « skip », jfr. [straffeloven § 422](#). Domfeltes handling falt da også inn under ordene « under tjenesten ». Heller ikke anken over saksbehandlingen (mangelfulle domsgrunner med hensyn til beruselsen) fikk medhold. Anken over straffutmålingen ble også forkastet. Domfeltes manøvrering innebar så store faremomenter at overtredelsen av [straffeloven § 351](#) nr. 1 alene måtte føre til ubetinget straff.

Dommer Bendiksby: Spørsmålet om hva som menes med uttrykket skip i [straffelovens § 422](#) annet ledd, er behandlet i kjennelse i [Rt-1966-916](#) som herredsretten har nevnt og bygd på. Jeg viser til det som er anført i den nevnte dom, og tilføyer ytterligere: I Straffelovrådets innstilling angående endring av blant annet straffelovens bestemmelser om forbrytelser og forseelser i sjøfartsforhold som finnes som vedlegg 2 til [Ot.prp. nr. 40-1961/62](#), er det i bemerkningene til § 314 (proposisjonen side 89) uttalt:

« Straffelovrådet er av den oppfatning at paragrafen ikke bør være begrenset til å gjelde fører av « skip » i motsetning til båt eller annet fartøy. Som bemerket foran i avsnittet om en legaldefinisjon av begrepet skip, bør uttrykket skip forstås som omfattende alle fartøyer uansett størrelse, såfremt ikke noe annet fremgår av sammenhengen eller bestemmelsens formål. Bestemmelsene i § 314 vil da få anvendelse f.eks. På føreren av en fiskebåt eller et lystfartøy, selv om det er under 4 registertonn, da det her ikke er noe som taler for at slike mindre fartøyer skal være unntatt. »

I anledning av uttrykkene « annet fartøys fører » i utkastet til [§ 415](#) uttalte Straffelovrådet (proposisjonen side 89):

« Man antar at det her ikke kan lede til misforståelse at det tales om « annet fartøys fører », da ordet fartøy her ikke er brukt i motsetning til skip. »

De uttalelser av Straffelovrådet som er gjengitt, knytter seg til andre bestemmelser i straffelovens sjøfartskapittel enn den man her har å gjøre med. Men jeg anser det klart at de har gyldighet også for denne bestemmelse.

Som nevnt i avgjørelsen i [Rt-1966-916](#) må det ved tolkingen av ordet skip legges avgjørende vekt på formålet med straffebestemmelsen. Det primære formål med bestemmelsen i [§ 422](#) annet ledd er å skape sikkerhet og avverge fare i trafikken til sjøs. I det tilfelle som er behandlet i den nevnte avgjørelse i [Rt-1966-916](#) dreide det seg om en 25 fots

Introduksjonskurs for BA studenter, Vår 2015

motorsjark med en motor på 15--18 hk. I vårt tilfelle har man å gjøre med en 17 fots plastbåt med motor på 115 hk. Domfelte har anslått toppfarten til 30 knop, men retten har antatt at fartøyet går atskillig raskere. Det er ikke tvilsomt at et fartøy av denne art representerer et betydelig faremoment i trafikken -- et større faremoment enn det fartøy man hadde å gjøre med i den før nevnte sak -- og spesielt betyr det et stort faremoment dersom føreren er beruset. Jeg mener etter det som er sagt at herredsretten med rette har lagt til grunn at det fartøy saken gjelder, er « skip » i lovens forstand.

Når man bygger på at fartøyet er å anse som skip, kan det ikke være tvilsomt at domfeltes handling fant sted « under tjenesten » i lovens forstand.

EURO2101EØS-regelverk: innhold og betydning for nasjonal handlefrihet

Drøft om nektelsen av eksport av bildet er forenlig med EØS art 12.

- Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
- Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

På et loppemarked fant Peder Ås et maleri han antok var malt av August Cappelen (1827-52), det var i det minste gammelt nok. Ås kjente til § 23 i lov om kulturminner 9. juni 1978 nr. 50 og den relevante forskriften (FOR 2007-01-01 nr 01), og søkte Riksantikvaren om tillatelse til å ta med maleriet til London, hvor han bodde. Det ble konstatert at bildet virkelig var malt av Cappelen, og siden Cappelens produksjon var liten, ga departementet ikke samtykke til at bildet ble ført ut av Norge.

Peder Ås syntes dette var urimelig. Hans faste advokatforbindelse Lars Holm mente at vedtaket måtte være i strid med EØS-avtalen. Riksantikvaren på sin side erkjente at malerier var omfattet av EØS-avtalens virkeområde, men avviste likevel Holms påstand.

Lov om kulturminner (kulturminneloven)

kulml.

§ 23. Utførselsforbud

Kunst eller kulturmateriale som har stor betydning for bevaring, forskning eller formidling av kulturarv, kunst og historie i Norge, må ikke føres ut av landet uten tillatelse fra rette myndighet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke gjenstander som omfattes av utførselsforbudet i første ledd.

EØS-avtale, hoveddel

Art 12. Kvantitative eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom avtalepartene.

Art 13. Bestemmelsene i artikkel 11 og 12 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet om menneskers og dyrs liv og helse, plantelivet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi eller den industrielle eller kommersielle eiendomsrett. Slike forbud eller restriksjoner må dog ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring på handelen mellom avtalepartene.

JUR1580 – Kommunalrett

Gi en fremstilling og vurdering av kommunelovens regler om møteoffentlighet, herunder hva som utgjør et "møte" i folkevalgt organ.

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

3. Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
4. Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

§ 31. Møteoffentlighet

1. Enhver har rett til å overvære møtene i folkevalgte organer.
2. Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det foreligger lovbestemt taushetsplikt.
3. Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det skal behandle en sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold.
4. Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte når hensynet til personvern³ krever det.
5. Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte når hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier det, og det vil komme fram opplysninger i møtet som kunne ha vært unntatt offentlig innsyn etter lov 19. mai 2006 nr. 16 (offentleglova) dersom de hadde stått i et dokument.

Prop.152 L (2009-2010) Endringer i kommuneloven (møteoffentlegheit)

Til forslag til endring i kommuneloven § 31

I nr. 1 blir prinsippet om møteoffentlegheit slått fast. Føresegna inneber ingen endringar i gjeldande rett, men framhevar at prinsippet om møteoffentlegheit er ei rettsføresegn. Det inneber at alle som ønskjer det, har rett til å vere til stades på møta i folkevalde organ, så lenge ikkje noko anna følgjer av vedtak etter § 31 eller § 31 a nr. 3. At møte blir haldne for opne dører, inneber at alle som ønskjer det, kan vere til stades i møta, men utan tale-, forslags- og røysterett.

Nr. 2 er ei vidareføring av gjeldande rett. Det er likevel presisert i lovteksten at også når det ligg føre teieplikt fastsett ved lov, slik at det folkevalde organet pliktar å lukke møtet, skal lukkinga skje på grunnlag av eit vedtak.

Nr. 3 regulerer lukningsgrunnlaget for handsaming av personalsaker. Det er teke inn ei presisering om at saka må gjelde «en arbeidstakers tjenstlige forhold». Presiseringa inneber ei lovfesting av gjeldande rett. Som i nr. 2 er det presisert at lukking av møtet skal skje på grunnlag av eit vedtak.

Uttrykket «tjenstlige forhold» omfattar saker om tilsetjing, oppseiing, lønnsvilkår, permisjonar osv. Om kritikk av tenestlege tilhøve for enkeltpersonar vil falle inn under føresegna, må vere avhengig av ei konkret vurdering. Saker av meir overordna, generell og arbeidsgivarpolitisk karakter vil derimot klart falle utanfor denne føresegna. Slike saker kan til dømes vere generelle saker om lønnspolitikken i kommunen, organisasjonsmessige tilhøve eller sakshandsamingsrutinar.

*Nr. 4 slår fast at omsynet til personvern kan vere eit sjølvstendig lukningsgrunnlag. Føresegna er i alt vesentleg ei vidareføring av gjeldande rett. Det er likevel føreslått ei innskjerping i ordlyden: For å vedta lukking etter føresegna er det teke inn eit vilkår om at omsynet til personvern *krav* det. Dette signaliserer at terskelen for å lukke møte av omsyn til personvern skal vere høg. Om det folkevalde organet kan lukke eit møte etter denne føresegna, må vere avhengig av ei konkret avveging av personvernomsynet på den eine sida mot omsynet til ålmenta si interesse av å vere til stades på møtet på den andre sida. Møtet kan berre lukkast dersom omsynet til personvern veg tyngst. Opplysningar som kan danne grunnlag for å lukke møtet etter denne føresegna, vil vere av personleg og sensitiv karakter, slik at personen som opplysningane gjeld, bør skjermast mot at dei blir offentleg kjende.*

Nr. 5 regulerer høve til å lukke møte når omsynet til tungtvegande offentlege interesser tilseier det. Føresegna stiller vilkår både om at tungtvegande offentlege omsyn krev lukking og om at offentleglova inneheld ein heimel om unntak frå innsyn dersom opplysingane hadde stått i eit dokument. Det folkevalde organet må altså vurdere begge desse elementa, og kome til at vilkåra er oppfylte, før det kan vedta at møtet skal lukkast. Det må også identifisere kva for ein unntaksheimel i offentleglova som gjer at vilkåret er oppfylt. Det vil vere dei unntaksheimlane etter offentleglova som er gitt av omsyn til offentlege interesser, som kan være aktuelle. Vilkåret om at omsynet til tungtvegande offentlege interesser må kreve lukking av møtet, fører til at terskelen for lukking skal vere høg.

Sak 2010 2939. Møtebegrepet i kommuneloven. Sivilombudsmannen 8. april 2011 (Sak 2010/2939)

Skedsmo kommune mente at et todagers seminar for bl.a. de folkevalgte om kommunebudsjettet, ikke var et "møte" i kommunelovens forstand. Kommunen fremholdt at seminaret var et rent orienteringsmøte - en slags "lesehjelp" for de folkevalgte - og at det ikke foregikk drøftinger eller annen diskusjon på seminaret.

Ombudsmannen mente at en sammenkomst i et folkevalgt organ var et møte i lovens forstand når det er fastsatt på forhånd at medlemmene av organet skal tre sammen som folkevalgt organ for å forhandle, drøfte, treffe vedtak eller på annen måte behandle saker og spørsmål som det etter lov eller forskrift har som oppgave å behandle. Selv om kommunen hadde karakterisert seminaret som "lesehjelp" for de folkevalgte, måtte budsjettprosessen ses i sammenheng, og det var da vanskelig å se at ikke seminaret var en del av prosessen frem mot vedtakelse av budsjettet. Ombudsmannen mente at det knytter seg tvil til kommunens forståelse av at det aktuelle seminaret falt utenfor kommunelovens regler om møteoffentlighet. [...]

JUR1981 Skatterett

Redegjør for reglene om skatteplikt for gevinst ved realisasjon av boligeiendom

Drøftelsen skal ta opp de følgende underspørsmål:

5. Hvilke rettskilder gir veiledning om innholdet i regelen du leter etter?
6. Gir ordlyden i de enkelte rettskildene svar på spørsmålet (eller på deler av spørsmålet)?

Skatteloven (utdrag)

§ 5-1. Hovedregel om inntekt

(1) Som skattepliktig inntekt anses enhver fordel vunnet ved arbeid, kapital eller virksomhet samt pensjon, føderåd og livrente.

(2) Som skattepliktig inntekt anses gevinst ved realisasjon av formuesobjekt utenfor virksomhet, sml. § 5-30. Ved realisasjon av formuesobjekt gjelder særregler i kapittel 9, herunder om begrensning av skatteplikten etter forrige punktum.

(...)

§ 5-30. Fordel vunnet ved virksomhet

(1) Fordel vunnet ved virksomhet omfatter blant annet fordel vunnet ved omsetning av varer eller tjenester, realisasjon av andre formuesobjekter i virksomheten og avkastning av kapital i virksomheten.

(2) Ved realisasjon av formuesobjekt gjelder særregler i kapittel 9.

(...)

§ 9-3. Skattefritak for visse realisasjonsgevinster

(1) Gevinst ved realisasjon av følgende formuesobjekter er unntatt fra skatteplikt utenfor virksomhet:

- a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i eierens eller vedkommendes families bopel eller husholdning (...)

(2) Gevinst ved realisasjon av boligeiendom, herunder våningshus på gårdsbruk, selveierleilighet, andelsleilighet, aksjeleilighet og obligasjon med tilhørende boret, er unntatt fra skatteplikt når følgende betingelser er oppfylt:

- a. Eieren har eid eiendommen (andelen m.v.) i mer enn ett år når realisasjonen finner sted eller avtales. Er huset oppført av eieren, løper ettårsfristen fra huset ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført, og
- b. eieren har brukt hele eiendommen som egen bolig i minst ett av de to siste årene før realisasjonen. Når eieren på grunn av sitt arbeid eller av helsemessige eller lignende grunner er forhindret fra å bruke boligen, skal den tid slik brukshindring foreligger, regnes med som botid hvis eieren på ervervstidspunktet ikke kjente til eller burde ha kjent til brukshindringen. (...)

Rt-2007-644 If-saken

(40) Det er på det rene og uomtvistet at A ikke oppfyller kravet til botid. Han har ikke bodd i boligen i mer enn ett år i de siste to år før realisasjonen. Spørsmålet blir da om de straffeprosessuelle tvangsmidler som var iverksatt mot ham, kan anses som en brukshindring av en slik karakter at den kan regnes som botid etter bestemmelsen i § 43 annet ledd bokstav d fjerde punktum.

(41) En forutsetning vil her være at tvangsmidlene kan omfattes av uttrykket « lignende grunner ».

(42) Etter min mening bærer allerede ordlyden i fjerde punktum bud om at bestemmelsen skiller mellom en brukshindring som skyldes arbeid og brukshindringer som er av annen karakter, og som har sammenheng med helsemessige eller lignende grunner. Dersom de ulike brukshindringer skulle likestilles rettslig, ville det ha vært mer treffende å formulere bestemmelsen i retning av « ... på grunn av arbeid, helse eller lignende forhold ».

(43) Et slikt skille mellom brukshindringene har også solid støtte i forarbeidene. I Ot.prp.nr.4 (1986-1987), som ledet frem til lovrevisjonen i 1987, heter det således på side 26:

« Det er bare ved de kvalifiserte brukshindringer denne bestemmelsen kommer til anvendelse. Når arbeidssituasjonen, som skattyteren ofte selv her herre over, er tatt med, skyldes dette at en ikke ønsker å begrense mobiliteten på arbeidsmarkedet. For øvrig bør det kreves kvalifiserte omstendigheter som skattyteren ikke har rådighet over. »

(44) Jeg anser det derfor som klart at en brukshindring i form av arbeid, også med fast bosted utenfor hjemmet i en lengre periode, etter omstendighetene må regnes som botid selv om skattyteren har valgt en slik løsning. På dette punkt har lovgiveren av hensyn som nevnt i proposisjonen valgt en særlig liberal løsning. Men det stilles strengere krav til den annen gruppe brukshindringer – de som « skattyteren ikke har rådighet over ».

(45) Jeg ser det som klart at uttrykket « lignende grunner » henspiller på dette generelle rådighetsmomentet og stiller intet krav om øvrig likhet med « helsemessige grunner ». På denne bakgrunn kan grunner tale for å anse straffeprosessuelle tvangsmidler som en relevant brukshindring. En viktig støtte for dette synspunkt finner jeg i NOU 1984:22 « Personbeskatning », som Ot.prp.nr.4 (1986-1987) bygde sine forslag på. Det heter på side 233 i innstillingen, under omtalen av gjeldende rett om « brukens intensitet »:

« Fravær fra boligen av grunner som studieopphold, militærtjeneste eller fengselsopphold antas å omfattes av det loven kaller lignende grunner. »

(46) Denne uttalelsen gjaldt altså rettsreglene før lovrevisjonen i 1987, men som tidligere nevnt var det ikke meningen å gjøre noen endring på dette punkt. Det er ikke noe sted i de senere lovforarbeider tatt avstand fra denne uttalelsen. Og når departementet i proposisjonen som nevnt presiserer at det stilles kvalifiserte krav til andre brukshindringer enn arbeid, ville det ha vært foranledning til å kommentere den siterte uttalelse fra innstillingen hvis man var uenig.

(47) Jeg tilføyer at også **reelle hensyn** taler mot å utelukke et fengselsopphold som en relevant brukshindring. Dersom en person for eksempel blir idømt fengselsstraff som følge av et uaktsomt bildrap, er det ikke urimelig å anse soningen av straffen som en relevant brukshindring i relasjon til reglene om gevinstbeskatning.

(...)

RINF 110-Ytringsfrihet, medie- og nettregulering

Drøft årsakene til at Grunnloven § 100 forbyr forhåndssensur.

I Grunnloven § 100.4 heter det:

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

St.meld. nr. 26 (2003-2004) Om endring av Grunnloven § 100

5 Forhåndskontroll av ytringer

5.1.1 Ytringsfrihetskommisjonens forslag og prinsipielle begrunnelse

Ytringsfrihetskommisjonen foreslår i fjerde ledd i ny Grunnloven § 100 et medienøytralt forbud mot forhåndssensur og annen forhåndskontroll av ytringer, til erstatning for dagens grunnlovsforbud mot forhåndskontroll av trykt skrift. Forslaget lyder:

«Forhaandscensur og andre forebyggende Forholdsregler kan benyttes kun i den Udstrækning det er nødvendigt for at beskytte Børn og Unge imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder. Brevcensur kan ei sættes i Værk uden i Anstalter og efter Tilladelse af Domstol.»

Lovteknisk er bestemmelsen bygget opp med et generelt forbud mot forhåndskontroll og andre forebyggende forholdsregler, og med to uttrykkelige unntak. Det ene unntaket gir adgang til forhåndskontroll for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Det andre unntaket åpner for brevsensur i anstalter på visse prosessuelle vilkår. Det kan være noe uklart om det generelle forbudet åpner for unntak i visse tilfeller. I St.meld. nr. 42 (1999-2000) s. 27 er det antatt at fjerde ledd må tolkes slik at bestemmelsen til en viss grad åpner for forhåndskontroll ut fra en interesseavveining. Vurderingen er imidlertid streng, og inngrep er bare aktuelt hvis etterfølgende ansvar ikke gir et tilstrekkelig vern.

Kommisjonen deler de ulike former for forhåndskontroll inn i to hovedtyper. Begge er omfattet av kommisjonens grunnlovsforslag. Den første gjelder forhåndskontroll med innholdet i de enkelte ytringer. Eksempel på dette er dagens filmsensur. Den andre typen omtales av kommisjonen på litt forskjellige måter – som «overvåkning av selve formidlingsprosessen» eller «kontroll med bruken av selve mediet», jf. NOU 1999: 27 s. 166, «forhåndskontroll med summen av ytringer», jf. NOU 1999: 27 s. 179 og «regler mot fri etablering av kanaler ut i det offentlige rom», jf. NOU 1999: 27 s. 246. Eksempler på denne andre typen forhåndskontroll er krav om kringkastingskonsesjon når dette ikke er begrunnet i tekniske forhold.

Forhåndskontroll omfatter i prinsippet ethvert inngrep i ytringsfriheten som foretas før ytringen når frem til mottakeren. Problemstillingen gjelder altså tidspunktet for inngrepet – i hvilken grad det er adgang til å gripe inn på forhånd med sensur eller andre kontrollformer – og ikke hvilke ytringer som kan forbys. Det siste spørsmålet må avgjøres etter grunnlovsforslaget ellers.

Forhåndskontroll dreier seg likevel om mer enn et formelt spørsmål om tidspunktet for inngrepet i ytringsfriheten. Kommisjonen tar utgangspunkt i at forhåndskontroll av ytringer er prinsipielt uønsket i et åpent og demokratisk samfunn, og trekker frem tre hensyn som taler for å begrense forhåndskontrollen med ytringer: For det første strider et system med forhåndskontroll mot det liberale

grunnprinsipp om frihet under ansvar. Ansvar for ulovlige ytringer bør etter dette prinsippet gjøres gjeldende i ettertid. For det annet innebærer forhåndskontroll at debatten om hvor grensene bør gå for hva som er tillatte ytringer, unndras offentlighetens søkelys. Dette anser kommisjonen som uheldig i et åpent og demokratisk samfunn. For det tredje har forhåndskontroll som rettslig institutt en lite flatterende historie – det har særlig vært brukt og brukes av repressive eller intolerante regimer.(...)

5.1.3 Departementets vurdering

Departementet er enig i at grunnlovsbestemmelsen bør inneholde en egen bestemmelse rettet mot forhåndskontroll av ytringer. Det er som utgangspunkt særlig betenkelig med en forhåndskontroll av ytringer. Departementet viser til kommisjonens argumentasjon. En egen bestemmelse om forhåndskontroll vil markere dette.

Departementet vil likevel peke på at ikke alle former for forhåndskontroll med ytringer er like betenkelige. Forhåndskontroll forbindes gjerne med kontroll foretatt av forvaltningstjenestemenn knyttet til den utøvende makt, på grunnlag av vage standarder, i et miljø som har som en hovedoppgave å drive sensur, og uten særlige saksbehandlingsgarantier som sikrer en grundig vurdering av spørsmålet om ytringens lovlighet. I den grad kontrollen skjer ved uavhengige organer som ikke har sensur som særlig oppgave, der myndighetene har byrden med å stanse ytringen, med særlig betryggende saksbehandlingsregler og på grunnlag av mer presise inngrepskriterier, blir innvendingene mindre. Det må likevel understrekes at de innvendingene som kommisjonen gjør gjeldende, taler for den største forsiktighet. En effektiv ordning med forhåndskontroll fører videre til at en ikke får prøvd ut om påståtte skadevirkninger faktisk realiserer seg, slik en gjør dersom et system med etterfølgende ansvar er bestemmende. Betenkelighetene med forhåndskontroll er større jo nærmere ytringsfrihetens kjerne en nærmer seg. Det er derfor for eksempel mindre betenkelig med forhåndskontroll med kommersiell reklame enn politiske ytringer. Kontroll med det konkrete innholdet i enkelte ytringer er også mer betenkelig enn forhåndskontroll med summen av ytringer, særlig når kontrollen i det siste tilfellet er begrenset til mer generelle krav til innholdet.

Departementet slutter seg til kommisjonens forslag om at et forbud mot forhåndskontroll av ytringer bør omfatte alle medier. Tiden har løpt fra et forbud mot forhåndskontroll som bare er begrenset til trykt skrift.

Dagens bestemmelse i Grunnloven § 100 første punktum har vist at det er mulig å ha et grunnlovsbestemt forbud mot forhåndskontroll av trykte skrifter som er tilnærmet absolutt. Departementet ser det som viktig at grunnlovsvernet på dette punktet ikke svekkes som følge av at forbudet mot forhåndskontroll utvides til å gjelde for alle medier. På denne bakgrunn ønsker departementet å gå inn for en særbestemmelse som markerer dette. Det vises til departementets syn på valg av grunnlovsalternativ i punkt 5.11.4.